

Paměti / Vzpomínky

Je tu především otázka, proč člověk nejen vzpomíná, ale proč se rozhoduje své vzpomínky zapisovat. Nepochybně to dělá především pro sebe: chce si udělat trochu víc jasno o sobě a o svém životě, než se mu to daří po kouskách a na přeskáčku, a také s velikými prodlevami a časovými přestávkami, v průběhu života samého. Většinou na to v době svého největšího pracovního úsilí nemá dost času, anebo na to vůbec nepomyslí, a ta myšlenka mu přijde až v době stáří. Napsat to chce proto, aby si to nějak položil před sebe: v tomto případě na to nestačí jen myslet (či spíše jen pomyslet). Do toho všeho se ovšem začnou promítat podněty jiné: čteme něčí paměti (a teď píše paměti kdekdo, hlavně ovšem herci, sportovci, politici – záleží to také na tom, o čem je zájem, co lidé chtějí číst – je to příležitost jim o sobě něco říci, čeho by se jinak nedomyslili buď proto, že by se bez speciálního zájmu o nás vůbec nedozvěděli, anebo že by si to zařadili jinak a jinam, než jak je o tom autor sám přesvědčen, že by to udělat měli), a máme dojem, že bychom to měli udělat také. Ovšem ne každý život je dost zajímavý pro jiné, a proto se autor pamětí snaží vyprávění o svém životě nejen zarámovat zprávou o celkové situaci, ale ukázat tu situaci, ty události, ty dějinné proměny prizmatem svého života a svého prožívání. Dnes už je zřejmé a snad zcela mimo diskusi, že doba viděná prizmatem pamětí je pro historika nenahraditelným zdrojem jeho lepšího pochopení. Ale ne vždy jsou nejcennější právě paměti intelektuálů, kteří své myšlenky promítají jak do zpráv o svém životě, tak do zpráv o době. Někdy jsou jako velmi cenné hodnoceny paměti (nebo jen zápisky) lidí obyčejných, kteří své době ani nerozuměli, ba dokonce lidí nevdělaných a hloupých. Souvisí to ostatně s tím, že analogicky pro psychologický výzkum se také inteligentní a vzdělaní lidé moc nehodí, protože leccos vědí o psychologii a jejích metodách a jsou nezřídka schopni výsledky proti pravdě a dokonce pravděpodobnosti ovlivnit a zkreslit. Starý ideál objektivity už nejen přestal obecně platit, anebo přinejmenším už ho málokdo uznává a zachovává, ale dnes zřetelně nahlížíme, že nejde jen o nějakou novou vlnu, nýbrž o nahlédnutí zásadní vady v jeho proklamování a tedy jeho neudržetelnost.

(Praha, 020518-1.)